

Josef Stalin

Om Kominterns program

5 juli 1928

Inledning

Bucharin hade alltsedan 1922 varit huvudansvarig för att utarbeta ett förslag till program för Komintern.¹ I januari 1928 presenterade han sitt tredje programutkast för politbyrån, som tillsatte en programkommission (där bl a Stalin och Bucharin ingick), med uppgift att bearbeta förslaget inför den kommande Kominternkongressen (som skulle sammanträda i mitten av juli). I februari fick ett utvidgat EKKI-plenarmöte en ny version av programförslaget, som återremitterades till Bucharin för fler revideringar. Och i början av april levererade Bucharin ett nytt förslag till programkommissionen, som krävde ytterligare ändringar.²

Bucharin var missnöjd med slutresultatet och beklagade sig för Kamenev: ”Stalin har förstört mitt program på många ställen... Han drivs av ett erkännande som teoretiker. Han anser att detta är den enda sak han inte har”.³

När Stalin höll sitt tal på SUKP(b):s centralkommitté 4-12 juli 1928, så utgick han från det slutgiltiga programförslaget som skulle överlämnas till kongressen, vilken öppnade 17 juli och pågick fram till 1 september 1928).⁴

Stalins relationer med Bucharin försämrades ytterligare efter Kominternkongressen, då man beslöt att avbryta den ditintills förda s k NEP-politiken och i stället genomdriva en snabb och grundlig kollektivisering av jordbruket, vilket Bucharin m fl motsatte sig. Stalin svarade med att inleda en intensiv kampanj mot Bucharins ”högeropposition”, vilken kulminerade våren 1929, bl a med ett ryktbart tal som Stalin höll i början av april: [Om högeravvikelsen i Sovjetunionens Kommunistiska Parti \(bolsjevikerna\)](#).⁵

Internationellt skulle kritiken mot Kominterns program komma att spela stor roll för Trotskijs vänsteropposition. Om detta, se lästipsen allra sist nedan.

Martin F

¹ Bucharin presenterade sitt första programutkast redan vid Kominterns 4:e kongress 1922: [Program of the Communist International \(Draft\)](#) och [Report on the Programme of the International and Communist Parties – Fourth Congress of the Communist International](#). Bucharin rapporterade även om arbetet med programmet vid EKKI:s 3:e utvidgade plenarmöte i juni 1923: [Report on the Program Question](#). /MF

² För ytterligare detaljer om hur programfrågan behandlades inför Kominternkongressen och karaktären av de ändringar som programförslaget genomgick, se avsnittet ”Utkastet från kamraterna Stalin och Bucharin förelades politbyrån...” i Alexander Vatlins [Programdiskussionen i Kommunistiska internationalen](#)

³ Citerat av Vatlin, se föregående not. Bucharin var bl a missnöjd med de avsnitt som handlade om den internationella politiken och synen på socialdemokratien, vilket framgår av Vatlins artikel, men också av kapitel 9 av Stephen F Cohens bok [Bucharin och den ryska revolutionen](#). / MF

⁴ En engelsk version av talet finns i Stalins *Works* vol. 11, s. 147-164, och återges på webbplatsen Marxist Internet Archive: [The Programme of the Comintern](#). / MF

⁵ Om kollektiviseringskampanjen, se Moshe Lewins utmärkta arbete [Bönderna och sovjetmakten: 1928-1930. En studie av kollektiviseringen i Sovjetunionen](#). / MF

Tal den 5 juli 1928

Framförallt, kamrater, måste frågan om *omfånget* av utkastet för Kominterns program prövas.⁶

Man säger att programutkastet skulle vara för stort, alltför omfångsrikt. Man fordrar, att det skall reduceras till hälften, till en tredjedel. Man kräver att programmet blott skall innehålla några allmänna formler, att man skall inskränka sig till dem, och beteckna dessa formler som ett program.

Jag anser att dessa krav saknar varje grundval. Den som kräver en reduktion av programmet till hälften eller t.o.m. till en tredjedel, förstår inte de uppgifter programutkastets författare står inför. Saken är den att Kominterns program inte kan vara som ett program för något enskilt land eller låt oss säga ett program blott för ”civiliserade” nationer. Programmet måste omfatta alla kommunistpartier i världen, alla nationer, alla folk, vita som färgade. Detta är programutkastets grundläggande och karakteristiska drag. Men hur skall man få med de viktigaste kraven och grundlinjerna för arbetet i alla Kominterns sektioner, de östliga såväl som de västliga, om man skär ned programmet till hälften eller en tredjedel? Låt kamraterna själva försöka klara av denna olösliga uppgift! Därför anser jag att programmet inte längre skulle vara något program, om man skär ned det till hälften eller en tredjedel, utan ett tomt uppräknande av abstrakta formler, som inte skulle gagna Kominterns sektioner någonting.

Programmets författare står inför en dubbel uppgift: att å ena sidan greppa det huvudsakliga och grundläggande för alla kommunistiska partier i världen, att å andra sidan framställa detta huvudsakliga och grundläggande på ett sådant sätt, att programmets enskilda teser inte bleve några tomma formler, utan praktiska anvisningar för de mest skilda länder och folk, för de mest skilda kommunistiska partier och grupper. Ni måste medge, att det är helt otänkbart att lösa denna dubbla uppgift i ett kort och sammanpressat programutkast.

Allra egendomligast är, att samma kamrater, som föreslår en reduktion av programmet till hälften eller t.o.m. till en tredjedel, samtidigt ställer sådana förslag som har tendensen att utvidga föreliggande programutkast till det dubbla, om inte till det tredubbla. I själva verket står det klart, att om man i programutkastet skulle ge utförliga formuleringar om fackföreningar, kooperativ, kultur, om de nationella minoriteterna i Europa skulle det inte bli tal om någon reduktion av programmet. Föreliggande programutkast måste i så fall utvidgas till det dubbla, om inte till det tredubbla.

Samma sak måste man säga om de kamrater som antingen fordrar att programmet skall vara en konkret instruktion för de kommunistiska partierna eller att allt möjligt, inklusive programmets enskilda teser skall förklaras och utvecklas däri. För det första kan man inte kräva att programmet blott eller huvudsakligen skall vara instruktion. Det vore fel. Ett sådant krav kan man inte ställa på ett program, helt bortsett ifrån att fyllandet av en sådan uppgift skulle utvidga programmets omfång något alldeles otroligt. För det andra kan man inte i ett program förklara och utveckla allting, inklusive de enskilda deklarativa eller teoretiska teserna. För detta ändamål finns det programkommentar. Man får inte förväxla ett program med kommentar.

⁶ Det utkast till Kominterns program, som diskuterades av SUKP(b):s CK:s plenum i juli 1928, hade utarbetats av den programkommission som bildats på Kominterns 5:e kongress (juni—juli 1924). J. V. Stalin tillhörde kommissionen och det var han som ledde utarbetandet av programutkastet. [Detta är inte sant – Det var Bucharin som ledde det arbetet.]

Det av EKKI:s programkommission antagna och av SUKP(b):s CK godkända utkastet lades till grund för Kominterns program som fastställdes på Kominterns 6 kongress (juli—sept. 1928).

Den andra frågan gäller *programmets uppbyggnad och anordnandet* av de enskilda kapitlen inom programutkastet.

Några kamrater fordrar att man skall sätta kapitlet om rörelsens slutmål, om kommunismen, i slutet av programmet. Jag anser att detta krav likaledes är ogrundat. Mellan kapitlet om kapitalismens kris och kapitlet om övergångsperioden ligger i programutkastet kapitlet om kommunismen, om det kommunistiska ekonomiska systemet. Är detta en riktig ordningsföljd på kapitlen? Jag anser att den är fullt riktig. Man kan inte tala om övergångsperioden utan att på förhand tala om det ekonomiska systemet, i detta fall om det kommunistiska ekonomiska systemet, som man i programmet kräver *övergång* till. Man talar om en övergångsperiod, om övergången från kapitalismen till ett annat ekonomiskt system. Men övergång till vad, till vilket system — därom måste man tala, innan själva övergångsperioden kan karaktäriseras. Programmet måste leda från det okända till det kända, från det mindre kända till det mera kända. Att tala om kapitalismens kris och därpå om övergångsperioden, utan att dessförinnan ha gått in på till vilket system övergången skall ske, betyder att förvirra läsaren och att våldföra sig på ett elementärt pedagogiskt krav som också måste tillgodoses vid programskrivningen. Ett program måste underlätta läsarens gång från det mindre kända till det mera kända och inte försvåra densamma.

Andra kamrater har uppfattningen att avsnittet om socialdemokratien inte skall tas med i programutkastets andra kapitel, där man talar om den proletära revolutionens första fas och den partiella stabiliseringen av kapitalismen. De anser att de därmed har rest en fråga som gäller programmets uppbyggnad. Det är fel kamrater. I verkligheten gäller det här en politisk fråga. Att avlägsna avsnittet om socialdemokratien från andra kapitlet innebär att begå ett politiskt misstag i en av de allra viktigaste frågorna som gäller orsakerna till kapitalismens delvisa stabilisering. Det är ingen fråga som gäller programmets uppbyggnad, utan värderingen av det politiska läget under den delvisa stabiliseringsperiod, värderandet av socialdemokratiens kontrarevolutionära roll som en av faktorerna i denna stabilisering. Dessa kamrater måste veta, att man inte kan utlämna avsnittet om socialdemokratien i kapitlet om kapitalismens delvisa stabilisering, ty denna stabilisering kan själv inte förklaras utan att socialdemokratiens roll som en av stabiliseringens viktigaste faktorer framhålls. I annat fall måste man också ta bort avsnittet om fascismen i detta kapitel och ta in detta avsnitt, liksom avsnittet om socialdemokratien, i kapitlet om partierna. Att avlägsna båda dessa avsnitt, avsnittet om fascismen och om socialdemokratien från kapitlet som handlar om kapitalismens delvisa stabilisering, betyder emellertid att lägga ned vapnen och frångå sig varje möjlighet att förklara den kapitalistiska stabiliseringen. Det är klart att vi inte kan ge oss in på detta.

Frågan om *NEP och krigskommunismen*. NEP är den proletära diktaturens politik som är inriktad på övervinnandet av de kapitalistiska elementen och uppbyggnaden av en socialistisk ekonomi med utnyttjande av marknaden, genom marknaden, men inte genom direkt produktutbyte, utan marknad, med uteslutande av marknaden. Kan de kapitalistiska länderna, eller åtminstone de utvecklade kapitalistiska länderna avvara NEP vid övergången från kapitalismen till socialismen? Jag tror inte att de kan det. I viss utsträckning är den nya ekonomiska politiken, med sina marknadsförhållanden och med utnyttjandet av dessa marknadsförhållanden under perioden för proletariats diktatur, absolut nödvändig för varje kapitalistiskt land.

Det finns kamrater hos oss som förnekar denna tes. Men vad betyder det att förneka denna tes?

Det betyder för det första att utgå ifrån att vi, omedelbart efter proletariats maktövertagande, redan förfogar över till hundra procent färdiga försörjningsapparater som förmedlar utbytet mellan stad och land, mellan industri och småproduktion, som skulle möjliggöra att omedelbart upprätta ett

produktutbyte utan marknad, utan varuomsättning, utan penningekonomi. Man behöver bara ställa denna fråga för att förstå hur absurd ett sådant antagande vore.

Det betyder för det andra att utgå ifrån att den proletära revolutionen efter proletariatets gripande av makten måste slå in på en väg, innebärande expropriation av mellan- och småbourgeoisin och påta sig den oerhörda bördan att skaffa arbete åt de på konstlad väg uppkomna miljonerna nya arbetslösa och sörja för deras uppehälle. Man behöver bara ställa denna fråga för att förstå hur vansinnig och dåraktig en sådan politik skulle vara för den proletära diktaturen. En fördel med NEP är bl.a. just att den befriar den proletära diktaturen från dessa och liknande svårigheter.

Härav följer emellertid att NEP utgör en oundviklig fas i den socialistiska revolutionen för alla länder.

Gäller detsamma också för krigskommunismen? Kan man säga att krigskommunismen utgör en oundviklig fas i den proletära revolutionen? Nej, det kan man inte. Krigskommunismen är en politik, som dikterats av en situation av krig och intervention för den proletära diktaturen, och som därför är ägnad att upprätta ett direkt produktutbyte mellan stad och land, inte medelst marknaden, utan genom uteslutande av marknaden, genom åtgärder av huvudsakligen utom-ekonomisk, och delvis militär karaktär, i syfte att fördela produkterna på ett sådant sätt, att man tryggar såväl försörjningen för de revolutionära arméerna vid fronten som arbetarna i upplandet. Om inte krigstillståndet och interventionen hade varit, så är det klart att någon krigskommunism heller icke existerat. Därför får man inte påstå att krigskommunismen skulle utgöra en ekonomiskt oundviklig utvecklingsfas i den proletära revolutionen.

Det vore fel att tro att den proletära diktaturen i Sovjetunionen har inlett sin ekonomiska verksamhet med krigskommunismen. Några kamrater hamnar på denna ståndpunkt. Denna ståndpunkt är emellertid felaktig. Tvärtom börjar den proletära diktaturen hos oss sitt uppbyggnadsarbete icke med krigskommunismen, utan med att förkunna grundvalarna för den s.k. nya ekonomiska politiken. Alla känner till Lenins broschyr som utkom i början av 1918 om "Sovjetmaktens närmaste uppgifter"⁷ där Lenin för första gången grundlade den nya ekonomiska politikens principer. Denna politik bröts visserligen genom interventionen, och först tre år senare, efter slutet på kriget och interventionen, kunde vi återvända till den. Det faktum att den proletära diktaturen i Sovjetunionen måste återvända till de principer för den nya ekonomiska politiken som kungjorts redan i början av 1918, detta faktum visar helt klart varmed den proletära diktaturen måste börja och varpå den måste grunda sitt uppbyggnadsarbete dagen efter revolutionen, om man vill utgå från ekonomiska överväganden.

Ibland förväxlar man krigskommunismen med inbördeskriget, identifierar den första med det andra. Det är naturligtvis fel. Proletariatets gripande av makten i oktober 1917 var otvivelaktigt en form av inbördeskrig. Det vore emellertid fel att säga, att vi redan i oktober 1917 påbörjat införandet av krigskommunismen. Man kan utan vidare föreställa sig att ett tillstånd av inbördeskrig råder, utan att krigskommunismens metoder tillämpas, utan att man avviker från den nya ekonomiska politikens grundvalar, vilket hos oss var fallet från början av 1918 fram till interventionen.

Man säger att de proletära revolutionerna måste förlöpa isolerat och att därför ingen enda proletär revolution skulle kunna undvika interventionen, alltså ej heller krigskommunism. Det är fel. Sedan vi efter sovjetmaktens konsolidering i Sovjetunionen uppnått en tillväxt av de kommunistiska partierna i kapitalismens viktigaste länder och en förstärkning av Komintern, kan, och får det inte längre finnas några isolerade proletära revolutioner. Man måste ta hänsyn till sådana

⁷ [Sovjetmaktens närmaste uppgifter](#) (april 1918)

faktorer som världskapitalismens allt mera skärpta kris, som existensen av Sovjetunionen och tillväxten av kommunismen i alla länder. (*Avbrott*: ”i Ungern blev revolutionen isolerad”). Det var 1919.⁸ Nu skriver vi emellertid 1928. Det räcker att påminna sig revolutionen i Tyskland år 1923,⁹ då den proletära diktaturen i Sovjetunionen förberedde ett direkt understöd av den tyska revolutionen, för att förstå hela relativiteten och godtyckligheten i argumentationen hos några kamrater. (*Avbrott*: ”isolerad revolution i Tyskland, isolering mellan Frankrike och Tyskland”). Ni förväxlar den rumsliga åtskillnaden med politisk isolering. Naturligtvis är den rumsliga åtskillnaden av betydelse. Ändå får man inte förväxla den med politisk isolering.

Och arbetarna i de intervenerande länderna — tror man att de skulle tåga vid en intervention mot exempelvis den tyska revolutionen, och att de inte skulle falla de intervenerande i ryggen?

Och Sovjetunionen med dess proletariat — tror ni att den proletära revolutionen i Sovjetunionen lugnt skulle stå och titta på interventionen?

För att skada de intervenerande är det inte alls nödvändigt att man rumsligt är förbunden med det revolutionära landet. Det är tillräckligt att träffa de intervenerande på de mest sårbara punkterna av deras eget territorium för att de ska inse faran och förstå den proletära solidaritetens hela realitet. Om vi antar att vi i Leningradområdet skulle råka träda det borgerliga England för nära, och tillfoga det någon väsentligare skada, följer därav att England till varje pris måste hämnas på oss just i Leningrad? Nej, det följer inte därav. Det skulle likaväl kunna hämnas på oss i Batum, i Odessa, i Baku eller låt oss säga i Vladivostok. Samma sak gäller för de former av hjälp och understöd som den proletära diktaturen skulle lämna åt den proletära revolutionen i något av, låt oss säga, Europas länder mot den imperialistiska interventionen.

Om man då inte kan påstå att interventionen och följaktligen också krigskommunismen är ett för alla länder *nödvändigt* fenomen, då måste man ändå framhålla att den är mer eller mindre sannolik. Med detta är jag ense, utan att instämma i dessa kamraters argumentation, jag är införstådd med deras slutsats, att man skulle kunna ersätta formeln i programutkastet, att krigskommunismen för den proletära revolutionens länder i ett visst internationellt läge är *möjlig*, med formeln att interventionen och krigskommunismen är mer eller mindre *sannolik*.

Frågan om *nationaliseringen av jorden*. Jag är inte ense med de kamrater som föreslår att man skall ändra formeln om jordens nationalisering för de kapitalistiskt utvecklade länderna, och de som fordrar att man i dessa länder genast, på den proletära revolutionens första dag, skall förkunna nationaliseringen av *all jord*.

Jag är inte heller ense med de kamrater som föreslår, att man över huvudtaget inte skall säga någonting om nationaliseringen av *all jord* i de kapitalistiskt utvecklade länderna. Enligt min åsikt vore det bättre att tala om en senare nationalisering av *all jord*, liksom det också sker i programutkastet, med tillägget att små och mellanbönder skall garanteras rätten att nyttja jorden.

De kamrater har orätt som tror, att nationaliseringen av *all jord* skulle vara så mycket lättare att genomföra ju starkare utvecklat ett land är i kapitalistiskt avseende. Tvärtom, ju starkare ett land

⁸ Den 21 mars 1919 utropades rådsrepubliken i Ungern. Från sin första dag var rådsrepubliken i ett svårt läge. Landet genomlevde en svår finans- och livsmedelskris, kämpade mot den inre kontrarevolutionen och ententen som organiserade en ekonomisk blockad och militär intervention mot rådsrepubliken. De ungerska socialdemokraterna som tillhörde regeringen bedrev ett förrädiskt undermineringsarbete i landet och vid fronten och träffade uppgörelser med ententens agenter om störtande av rådsrepubliken. I augusti 1919 slogs den ungerska revolutionen ned av den inre kontrarevolutionen och interventernas förenade krafter.

⁹ Som ett resultat av den kraftiga revolutionära rörelsen i Tyskland 1923 bildades arbetarregeringar i Sachsen och Thüringen. I Hamburg utbröt väpnade arbetaruppror. 1923 års revolution i Tyskland led nederlag.

är utvecklat i kapitalistiskt avseende, desto svårare är det att genomföra nationaliseringen av *all jord*, ty desto starkare är då traditionerna av privatägande av jorden, och desto svårare är det följaktligen att kämpa mot dessa traditioner.

Läs Lenins teser om agrarfrågan på Kominterns andra kongress,¹⁰ där han direkt varnar för överilade, oförsiktiga steg i denna riktning — och ni kommer att förstå hur felaktigt dessa kamraters påstående är! I de kapitalistiskt utvecklade länderna råder privategendom till jord och mark sedan hundratals år, vilket man inte kan säga om de kapitalistiskt svagare utvecklade länder, där principen om privategendom till jord och mark ännu inte gått bönderna i blodet. Hos oss i Ryssland sade bönderna i ett skede t.o.m. att jorden inte tillhörde någon, att det var Guds jord. Härav kommer det sig också att Lenin redan år 1906 då man väntade sig en borgerligt demokratisk revolution, hos oss framförde slagordet om nationalisering av all jord med garanti av rätten att bruka jorden för små- och mellanbönder, varvid han utgick ifrån att bönderna skulle begripa och omfatta detta.

Är det inte karakteristiskt, att samma Lenin år 1920, på Kominterns andra kongress, varnade de kommunistiska partierna i de kapitalistiskt utvecklade länderna för att genast framföra slagordet om nationalisering av *all jord*, då detta slagord inte omedelbart kunde vara antagbart för bönderna i dessa länder, som var genomsyrade av ägarinstinkter. Kan vi bortse från denna skillnad och avstå från att tillvarata Lenins anvisningar? Det är klart att vi inte kan det.

Frågan om programutkastets *inre halt*. Det tycks som om några kamrater vore av den åsikten att programutkastet till sin *inre halt* inte skulle vara helt internationellt, eftersom det, som de säger, har en ”alltför rysk” karaktär. Jag har inte hört några liknande invändningar här. Sådana invändningar lär emellertid skola framföras i många kretsar runt om i Komintern.

Vad kan vara bakgrunden till sådana påståenden?

Kanske det faktum att det i programutkastet finns ett särskilt kapitel om Sovjetunionen? Men det kan väl inte vara dåligt? Är kanske vår revolution till sin *karaktär* en nationell, och blott nationell, revolution, och inte huvudsakligen en internationell revolution? Varför kallar vi den då *en bas* för den revolutionära rörelsen i hela världen, en *hävstång* för den revolutionära utvecklingen i alla länder, världsproletariatets *moderland*?

Det har funnits folk hos oss, t.ex. våra oppositionsmän, som betraktat revolutionen i Sovjetunionen som en uteslutande, eller huvudsakligen, nationell revolution. De har därvidlag brutit nacken av sig. Det är konstigt att det runt om i Komintern tycks finnas folk som är beredda att gå i de oppositionellas fotspår.

Kanske är vår revolution till sin *typ* en nationell, och en blott nationell, revolution?

Vår revolution är en sovjetisk revolution, den proletära statens sovjetform är emellertid en mer eller mindre obligatorisk form också för proletariatets diktatur i andra länder. Inte för intet sade Lenin, att revolutionen i Sovjetunionen har öppnat en ny era i historien, sovjeternas era. Följer inte därav att vår revolution icke blott till sin karaktär, utan också till sin typ, huvudsakligen är en internationell revolution, som ger en bild av vad som väsentligen måste ske med den proletära revolutionen i varje land?

Det råder inget tvivel om att den internationella karaktären av vår revolution pålägger den proletära diktaturen i Sovjetunionen särskilda förpliktelser gentemot proletärerna och de undertryckta massorna i hela världen. Lenin utgick ifrån detta då han sade, att meningen med den

¹⁰ ”Ursprungligt utkast till teser i agrarfrågan” i [Tesar till Kommunistiska internationalens andra kongress](#)

proletära diktaturens existens i Sovjetunionen ligger i att göra allt vad som är möjligt för den proletära revolutionens utveckling och seger i andra länder. Men vad följer härav? Härav följer åtminstone att vår revolution är en del av världsrevolutionen, basen och ett verktyg för den revolutionära rörelsen i hela världen.

Det råder självfallet inget tvivel om att revolutionen i Sovjetunionen icke blott har förpliktelser mot proletariatet i alla länder och uppfyller dessa, utan också att proletariatet i alla länder har bestämda, ganska allvarliga förpliktelser gentemot den proletära diktaturen i Sovjetunionen. Det är dess plikt att understödja proletariatet i Sovjetunionen i dess kamp mot inre och yttre fiender, att kämpa mot det krig som syftar till att kväva den proletära diktaturen i Sovjetunionen och att i händelse av ett direkt överfall mot Sovjetunionen propagera för en direkt övergång av imperialismens arméer till den proletära diktaturens i Sovjetunionen sida. Följer inte härav att revolutionen i Sovjetunionen är omedelbart förbunden med den revolutionära rörelsen i andra länder, och att segern för revolutionen i Sovjetunionen är en seger för revolutionen i hela världen?

Kan man efter allt detta tala om revolutionen i Sovjetunionen som en enbart nationell revolution, som om en isolerad revolution, som inte vore förbunden med den revolutionära rörelsen i hela världen?

Och kan man omvänt efter allt detta förstå någonting av den revolutionära rörelsen i världen utanför sambandet med den proletära revolutionen i Sovjetunionen?

Vad skulle ett kominternprogram ha för värde, om det behandlade den proletära världsrevolutionen och därvid förbigick grundfrågan, frågan om *karaktären av och uppgifterna för* den proletära revolutionen i Sovjetunionen, frågan om *dess förpliktelser* gentemot proletärer i alla länder och *förpliktelserna hos proletariatet i alla länder* gentemot den proletära diktaturen i Sovjetunionen?

Därför anser jag, att de invändningar som riktar sig mot den ”ryska karaktären” i Kominterns programutkast har en, hur ska man säga det så lindrigt som möjligt... oskön prägel, en obehaglig bismak.

Låt oss övergå till enskilda anmärkningar.

Jag anser att de kamrater har rätt, som föreslår att ändra satsen på sidan i programutkastet, avseende de arbetande skikten på landsbygden ”som följer proletariatets diktatur”. Denna sats innebär en uppenbar missuppfattning eller kanske ett korrekturfel. Man måste ändra det.

Men dessa kamrater har fullkomligt orätt, då de föreslår att i programutkastet ta med alla definitioner på proletariatets diktatur som Lenin har gett. (*munterhet*) På sidan 52 ges följande definition av proletariatets diktatur, som väsentligen tagits från Lenin:

”Proletariatets diktatur är fortsättningen på dess klasskamp under nya betingelser. Proletariatets diktatur är en utdragen kamp, en blodig och oblodig, våldsam och fredlig, militär och ekonomisk, pedagogisk och administrativ kamp mot krafter och traditioner inom det gamla samhället, mot de yttre kapitalistiska fienderna, mot utsugarklassens kvarlevor inom landet, mot de frön till en ny bourgeoisie som uppstår på grundval av den ännu icke övervunna varuproduktionen.”

Programutkastet innehåller ytterligare en rad definitioner av diktaturen, motsvarande diktaturens olika uppgifter under den proletära revolutionens olika stadier. Jag anser att detta är helt tillräckligt. (*avbrott*: ”en av Lenins formuleringar är utlämnad). Hos Lenin finns det hela sidor om proletariatets diktatur. Om vi skulle ta med allt detta i programutkastet så fruktar jag att dess omfång skulle utvidgas till åtminstone det tredubbla.

Felaktig är också invändningen hos några kamrater beträffande tesen om mellanböndernas neutralisering. Lenin säger direkt i sina teser på Kominterns andra kongress, att de kommunistiska partierna i och med makttillträdet, och under det första stadiet av den proletära diktaturen i de kapitalistiska länderna, inte får räkna med mer än att neutralisera mellanbönderna. Lenin säger direkt, att de kommunistiska partierna först efter konsolideringen av den proletära diktaturen kan räkna med att upprätta ett fast förbund med mellanbönderna. Det är klart att vi vid upprättandet av programkastet inte underlåtit att ta hänsyn till denna anvisning hos Lenin, helt bortsett från att denna anvisning helt och fullt svarar mot erfarenheterna i vår revolution.

Felaktig är också anmärkningen från en rad kamrater i den nationella frågan. Dessa kamrater har ingen grund för sitt påstående att programkastet icke tar hänsyn till den revolutionära rörelsens nationella moment. Frågan om kolonierna är väsentligen en nationell fråga. I programkastet talas det tillräckligt klart om det imperialistiska förtrycket, om förtrycket i kolonierna, om det nationella självbestämmandet, om nationernas och koloniernas rätt till avskiljande osv.

Om dessa kamrater syftar på de nationella minoriteterna i Mellaneuropa så kan man nämna denna fråga i programkastet men jag är emot att man i programkastet speciellt behandlar den nationella frågan i Mellaneuropa.

Slutligen beträffande en rad anmärkningar från en rad kamrater beträffande Polen såsom ett land förkroppsligande den andra typen av utveckling till den proletära diktaturen: Dessa kamrater tror att klassificeringen av länderna i tre typer, i länder med högt utvecklad kapitalism (Amerika, Tyskland, England), i länder med medelmåttigt utvecklad kapitalism (Polen, Ryssland före februarirevolutionen osv.) och koloniala länder vore felaktig. De påstår att man måste räkna Polen till första typen av länder, att man bara kan tala om två typer av länder, om kapitalistiska och koloniala länder.

Det är fel, kamrater. Förutom de kapitalistiskt utvecklade länderna, där revolutionens seger genast kommer att leda till den proletära diktaturen, finns det också länder som är ringa kapitalistiskt utvecklade, länder med feodala kvarlevor, med en speciell agrarfråga av antifeodalt slag (Polen, Rumänien osv.), där småbourgeoisin, i synnerhet bondeklassen i händelse av ett revolutionärt utbrott otvivelaktigt kommer att ha en viktig roll och där revolutionens seger, för att kunna föra till den proletära diktaturen, måste och kommer att framtvunga vissa mellansteg, låt oss säga proletariatets och bondeklassens diktatur.

Det har också funnits folk bland oss, som exempelvis Trotskij, som före februarirevolutionen påstod att bönderna inte hade någon allvarlig betydelse, att dagens lösen vore "bort med tsaren, fram för arbetarregeringen". Ni vet, att Lenin bestämt tagit avstånd från sådana slagord, att han vände sig mot underskattandet av småbourgeoisins roll och specifika vikt, i synnerhet bondeklassens. Många av oss trodde då, att proletariatet efter tsarväldets störtande genast skulle inta härskarens roll. Men vad hände i verkligheten? I verkligheten framträdde emellertid efter februarirevolutionen de miljonhövdade borgerliga massorna på arenan och gav de småborgerliga partierna, socialistrevolutionärerna och mensjevikerna övervikten. Socialistrevolutionärerna och mensjevikerna, som dittills varit helt obetydliga partier blev "plötsligt" den härskande kraften i landet. Hur kom det sig? Det kom sig därav, att småbourgeoisins miljonmassor under det första skedet understödde socialistrevolutionärerna och mensjevikerna.

Härav kan man också förklara det faktum att den proletära diktaturen hos oss kunde upprättas som en följd av ett mer eller mindre snabbt överväxande av den borgerligt demokratiska revolutionen till den socialistiska revolutionen.

Det finns ingen anledning att tvivla på, att Polen och Rumänien hör till de länder som på vägen till proletariats diktatur måste tillryggalägga vissa mellansteg i mer eller mindre snabbt tempo.

Därför anser jag att dessa kamrater har fel, då de bestrider existensen av tre typer av revolutionär utveckling på vägen till proletariats diktatur. Polen och Rumänien är företrädare för den andra typen.

Detta kamrater, är mina anmärkningar till Kominterns programutkast.

Vad beträffar stilen i programutkastet, eller enskilda formuleringar, så kan jag inte påstå att programutkastet i detta avseende vore fullkomligt. Det kommer väl att visa sig nödvändigt att företa vissa förbättringar och preciseringar, att måhända förenkla stilen osv. Men det är en angelägenhet för VI:e Kominternkongressens programkommission.

Lästips

Historiska arbeten:

Alexander Vatlin: [Programdiskussionen i Kommunistiska internationalen](#)

Pierre Broué, *Trotsky – en biografi*, kapitel 34, ”Alma-Ata”, innehåller en utförlig redogörelse för 1928 års Komintern-kongress, Trotskijs program-kritik m m.

Tidsdokument:

[Kommunistiska internationalens program](#). (antaget vid Kominterns 6:e kongress september 1928)

Förarbeten, debattinlägg m m:

Lenin: [Utkast till resolution för Kominterns fjärde kongress i frågan om Kommunistiska internationalens program](#) (1922)

August Thalheimer: [Kommunistiska Internationalens strategi och taktik](#) (1928)

Trotsky: [Tredje internationalen efter Lenin](#) (kritik av programförslaget, 1928). Ett mindre antal av en engelsk översättning av denna kritik fanns tillgängligt på Komintern-kongressen och smugglades ut av amerikanen J P Cannon och kanadensaren Maurice Spector. Se Cannons [Den amerikanska trotskismens historia 1928-1938](#), kapitlet ”Vänsteroppositionens uppkomst” om denna historia.